

Одбулууннаабы оѳо сайдар киинэ - «Кунчээн» уһуйаан

«Омуоруйа оонньуулар»

Бэлэмнэнии бөлөх уолаттарыгар

эти-сиини сайыннарыыга аналлаах оонньуу-дьарык

Физинструктор: Абрамова Мария Анатольевна

2024 сыл

Сыала: саха норуотун баай үгэһигэр олобуран, төрүт хамсаныылар нөнүө, оҕо этин-сиинин бөгөргөтүү

Үөрэтэр сорук: эр санаалаах, ыарахантан чаҕыйбат, бэйэтин кыанар буоларга үөрэтии

Сайыннаар сорук: оҕо этин-сиинин сүрүн өрүттэрин (сымсатын, имигэһин, тулуурун, түргэнин) сайыннарыы

Иитэр сорук: бэйэ-бэйэҕэ истин, эйэлээх, доҕордуу сыһыанна иитии, өбүгэ төрүт оонньууларыгар интэриэһи үөскэтии

Саҥа тыллар: “Омуоруйа»

Сааһынан бөлөх: бэлэмнэнии бөлөх уолаттара

Иитэр-үөрэтэр дьайымал көрүнэ: оонньуу-дьарык

Хайысхата: эт-хаан сайдыыта

Эйгэлэр алтыһыылара: эт-хаан сайдыыта, билии-көрүү, сэрэхтээх буолуу, бэйэ-бэйэҕэ сыһыан, кэрэ эйгэтэ

Туттуллар ньымалар: билиһиннэрии, иһитиннэрии, көрдөрүү, үтүгүннэрии, умсугутуу, истии, быһаарыы

Туттуллар матырыйаала: 2 устуука ох саа, оноһуу хардаҕастар, сыал ытыыга кус, куобах, тиин быһыылара, “Ойбонтон уулааһынна» бэйэ айбыт, онорбут оноһуга, ыйааһыннаах 2 устуука куул, очко ааҕар табло, 3 устуука тимир мэтээл, 3 устуука мас мэтээл, педьестал, метровка, свисток, секундомер, мел.

Туттуллубут литература: уһуйаан оҕолоругар аналлаах эти-сиини бөгөргөтөр «Үс хоһуун», «Чэбдик» анал бырагыраамалар, “Оонньоохха-көрүлүүххэ” хомуурунньук.

Дьайымал хаамыта:

- Кирири чааһа:
 - дьарыкка киллэри;
 - сүрүн хамсаныылар
- Сүрүн чааһа – Күрэхтэһии:
 1. «Куобахтааһын»;
 2. “Ох саанан ытыы”
 3. “Ойбонтон уулааһын”
 4. «Ыараханы көтөбүү»
- Хамсаныылаах оонньуу “Мунхаһыттар»
- Абыйах хамсаныылаах оонньуу “Мунха»
- Түмүк: наһараадалааһын, рефлексия

Дьайымал хаамыгыта:

Дьайымал түһүмэхтэрэ	Соруктара	Иитээччи дьайымала	Оҕо дьайымала	Туттуллар нымалар	Түмүк
1. КИИРИИ ЧААҕА					
Дьарыкка киллэри	Оҕо интэриэһин тардыы, билиилэрин ханатыы. “Омуоруйа” диэн кимин кылгастык быһаарыы.	- Үтүө күнүнэн оҕолоор! -Мин аатым Мария Анатольевна диэн, мин эһиэхэ Одьулуун нэһилиэгиттэн кэллим. Бүгүн биһиэхэ «Омуоруйа оонньуулар» диэн күрэхтэһии буолуоҕа, манна биэс көрүнгэ күөн көрсүөхпүт. Оҕолоор, Омуоруйа баай диэн былыыр-былыр Одьулуун нэһилиэгэр биир күүстээх, бэйэтин кыанар баай киһи олорбут. Кини нэһилиэгин дьонугар-сэргэтигэр ыһыах ыһан күндүлүүр идэлээх эбит. Ол ыһыахха ыраахтан, чугастан Боотурдар кэлэн күүстэрин холонолор эбит. Ол иһин кини аатынан сылын аайы Одьулуун нэһилиэгэр ыһыахха «Омуоруйа оонньуулар» диэн күрэх ыытыллар. Бүгүн эмиэ Боотурдар күрэхтэрэ буолар эбит, онно күрэхтэһиэххитин баҕарабыт дуо? Оҕолоор, биһиги ол курдук биэс түһүмэххэ күрэхтэһиэхпит, ол күрэххэ бэлэмнэнэ таарыйа, эппитин- сииммитин дьарыктыбыт.	Оҕолор дорооболоһон, иитээччини кытта билсэллэр. Иитээччи дьайыытыгар интэриэс ууран, билиэн-көрүүн баҕалара күүһүрэн, күрэхтэһэргэ бэлэмнэнэллэр.	Билсиһии, бодоруһуу	Интэриэһи үөскэтии

Кириин чааһа	Оџо этин-хаанын уһугуннарыы	Чээрэ оџолоор, көнөтүк турдубут: - Уна диэки эргийдибит. - Ханас диэки эргийдибит. Миэстэбитигэр хаамтыбыт 1,1,1,2,3! - Иннин диэки хаамтыбыт 1,1,1,1,2,3. - оџолоор, атаһпыт төбөтүгэр хаамтыбыт, илиибит – еттукпутугэр, сиспит көнө . - атаһпыт тинилэџэр хаамтыбыт, илиибитин үөһэ өрө уунабыт. Илиибит көнө. Чохчойон олордубут илиибит тобукпутугар. - турдубут. Тургэн хаамыга киирдибит. - Бытааннык сүүрдүбүт. - Уна диэки ойоџоспутунан хардыылаан сүүрдүбүт. Илиибит өттүкпүтүгэр. - Ханас диэки ойоџоспутунан хардыылаан сүүрдүбүт. Илиибит өттүкпүтүгэр. - Суурэн иһэбит. - Эрийэ-буруйа сүүрдүбүт. Мин кэннибиттэн батыһын. - Сыыйа хаамтыбыт. 1,1,1,2,3 - Муннубутунан салгыны эџирийэбит, аяхпытынан таһаарабыт 1.1,1,2,3. - Миэстэбитигэр тохтоотубут. - Ханас диэки эргийдибит.	Эти-хааны уһугуннаран, эрчиллиилэри үтүктүү	Үтүгүннэри	Эти-хааны уһугуннарыы
-----------------	--------------------------------	--	--	------------	--------------------------

Сүрүн эрчилийлэргэ киири	Оҕо этин-сиинин бөбөргөтүү	- Чэ, оҕолоор билигин сыбарыйсан биэрдибит эрэ: 1 Атахпытын санныбыт кэтитин саҕа уктээтибит, илиибит өттүкпүтүгэр. Биир ахсаанна төбөбүтүн аллараа төнкөттүбүт, икки ахсаанна төбөбүтүн үөһэ көрдүбүт, үс ахсаанна ханас диэки хайыстыбыт, түөрт ахсаанна – уна диэки хайыстыбыт. 2 Атахпытын санныбыт кэтитин саҕа уурдубут, илиибитин санныбытыгар уурдубут, түөрт ахсаанна иннигэр, түөрт ахсаанна кэннигэр эргитэбит. 3 Атахпытын киэнник үктээтибит. Сиспитин имитэбит, туөрт ахсаанна уна диэки, түөрт ахсаанна ханас диэки. 4 Атахпытын холбоотубут, илиибитин тобукпутугар. Тобукпутун имитэбит. Түөрт ахсаанна уна диэки, туөрт ахсаанна ханас диэки. 5 Атахпытын холбоотубут илиибит өттүкпүтүгэр миэстэбитигэр ыстанабыт. Салгыны муннубутунан эҕирийэбит, аяхпытынан таһаарабыт.	Хамаанданы эрчиллийлэри оноруу	Үтүгүннэри	Оҕо этин-сиинин, доруобуйатын чэбдигирдэр баҕатын үөскэтии
--------------------------------	-------------------------------	---	-----------------------------------	------------	---

2. СҮРҮН ЧААҺА

Оџолор өбүгэ оонньууларыгар бэйэлэрин холонон көрүүлэрэ	Оџолору уобараска киллэрии, сэрэхтээх буолууттан быраабылалары хатылааһын	- Чэ, эрэ оџолоор билигин биһиги «Омуоруйа оонньуулар» диэн курэхпитин саџалыбыт. Боотурдар бастаан сэрэбиэйдэһэбит (6 уол). 1.Бастакы көрүнмүт – Куобахтааһын(үстэ). Дьэ ким “Тилэџэр тирэхтэџин, атаџар күүстэџин” билиэхпит. Туттуллар мал: кыра харадаџас, метровка 2.Иккис көрүнмүт - «Ох саанан ытыы”, бу түһүмэххэ ким “Кыраџы харахтааџын», ол аата таба ытарын билиэхпит. Туттуллар мал: куобах, кус, тиинг. Ох саа 2 устуука. 3 Үһүс көрүнмүт – “Ойбонтон уулааһын”. Ким “Үөл талах курдук имигэһин» манна көрүүөхпүт. Туттуллар мал: ойбон, балык 4. Төрдүс көрүнмүт. Ыарахан ыйааһыннаах куулу көтөџүү, бу түһүмэххэ ким «илиитигэр эрчимнээх, тарбаџар кыахтаах” эбитий? Туттуллар мал: ыйааһыннаах куул, секундомер	Оонньуу-күрэххэ үөрэ-көтө кыттыы	Быһаарыы, көрдөрүү, умсугутуу, үтүгүннэрии	Боотурдар оруолларыгар киирэн, бэйэни холонон, дуоһуйууну ылыы. Эр санаалаах буоларга такайыы.
---	---	--	-------------------------------------	---	--

Хамсаныылаах оонньуу «Мунхаһыттар»		Билигин дьүүлүүр сүбэ түмүгү таһаарыар диэри оонньооххайын. Билигин биһиэхэ ханнык ыйый? Байанай ыйа. Байанай ыйыгар оҕолоор биһиги аҕаларбыт, убайдарбыт, эһээлэрбит мунхалыыр үгэннэрэ. Билигин икки оҕо мунхаһыт буолуоҕа уоннааҕылар балык буолаллар.	Ыйытыыга хоруйдааһын, хамсаныылаах оонньоуга оруол үллэстэн, оонньоуга актыыбынайдык кыттыы	Эти-сиини	Оҕолор үөрэ-көтө оонньоуулары н ситиһии
Аҕыйах хамсаныылаах оонньуу “Мунха”	Оонньоу нөҕүө тыныыга эрчиллиилэри онотторуу	Билигин биһиги, мунханы тэнитэбит уонна хомуйабыт Түмүк таһаарыы. Бу Омуоруйа оонньоуулар күрэххэ ситиһиилэхтик кыттыбытын игин хайҕал сурук туттарыллар ... Үһүс миэстэни ылбытын иһин хайҕал сурук уонна мэтээл туттарыллар... Иккис миэстэни ылбытын иһин хайҕал сурук уонна мэтээл туттарыллар... Бастакы миэстэни ылбытын иһин хайҕал сурук уонна мэтээл туттарыллар...	Оонньоу кэмигэр, хамсаныыга сөп түбэһиннэрэн, тыныыга эрчиллиилэри оноруу	Үтүгүннэри, уоскутуу	Оҕолору сыыйа-баайа уоскутуу
4. ТҮМҮКТҮҮР ЧААҤА					
Санааны этии	Оҕо бэйэтин тус кыаҕар эрэнэр санааны үөскэтии	<i>Рефлексия</i> -Оҕолоор, бүгүн биһиги тугу гынныбытый? Хайдах кытынныбыт дии сананныгыт? -Мин бүгүн эһиги “Омуоруйа оонньоуулар” күрэххэ бары ситиһиилээхтик кыттыбыккытыттан олус астынным, үөрдүм. Бары олус сымса, түргэн эбиккит. Манан дьарыкпыт түмүктэнэр. Аныгыскы көрсүөххэ диэри!	Күрэхтэһии кэннэ оҕолор ким хайдах кыттыбытын сыаналаналлар.	Ыйытыктар Толкуйдатыы Хоруйдааһын Истии Хайҕааһын	Толкуйдаан түмүк онорорго үөрэнии, оҕо бэйэтигэр сөптөөх сыанабылы биэриитэ, оонньоу түмүгүттэн астыныы

